

GIDS VOOR JE EIGEN

Ontmoetingstuin

KERK IN DE BUURT

De ervaring van de Ontmoetingstuin in Nijmegen

De Ontmoetingskerk in Nijmegen is zeven dagen per week geopend met een gevarieerd aanbod aan ontmoeting, viering en activiteiten. Het is een plek van hoop, van bezieling en inspiratie. "En hoe mooi zou het zijn als het stuk gemeentegrond dat pal aan de kerk grenst daar ook een rol in zou kunnen spelen?" dacht pastor Jeanne Rens. Een jaar later is de Ontmoetingstuin naast de kerk een feit en feestelijk geopend. Op een succesvolle manier is er samengewerkt tussen kerk, stad en meerdere maatschappelijke organisaties. "We hebben de tuin zo ingericht dat er rustige plekken zijn waar kan worden gemijmerd en gemediteerd of rustig een boek gelezen kan worden. Het open pleintje kan naast zomerterras ook gebruikt worden als plek voor activiteiten en gesprekken. Een aangename plek om andere mensen te ontmoeten. Bij de inrichting en de beplanting is er speciaal aandacht voor 'kruiden voor de ziel' of planten met bijzondere namen en verhalen." Kortom, een tuin die inspireert en bijdraagt aan ontmoeting en aan de leefbaarheid in de wijk, en die aantrekkelijk is voor jong en oud.

Bouwen aan je eigen ontmoetingstuin

In deze gids vind je alle informatie die je nodig hebt om je eigen Ontmoetingstuin te ontwerpen. We reiken je eerst bouwstenen aan. Op de pagina's erna vind je bij de bouwstenen meer informatie en tips vanuit de 'Ontmoetingstuin' in Nijmegen. De bouwstenen staan in een redelijk logische volgorde, maar zijn soms ook om te wisselen. We gaan er bij deze bouwstenen van uit dat je de eerste stappen op weg naar Kerk in de buurt al hebt gezet aan de hand van de startgids. Dan weet je al wat er binnen je kerk speelt en mogelijk is en met het ontdekken van je buurt. Verder heb je waarschijnlijk al een groepje mensen dat zich wil inzetten om Kerk in de buurt te zijn. Heb je dat nog niet gedaan, ga dan eerst aan de slag met de startgids.

BOUWSTEEN 1: **Onze locatie**

Een eerste voorwaarde voor het kiezen van dit concept is de mogelijkheid om ruimte rond het kerkgebouw te kunnen gebruiken. Heeft de kerk grond in bezit waar niets mee wordt gedaan? Grenst er gemeentegrond langs het kerkgebouw? Tip 1 gaat dieper op de mogelijkheden in.

BOUWSTEEN 2: **Onze visie**

Besprek met elkaar jullie visie op het letterlijk naar buiten treden van de kerk. Een tuin grenzend aan

de kerk wordt een zichtbaar verlengstuk wat voor iedereen toegankelijk is. Wordt dit jullie manier om Kerk in de buurt te willen zijn? Lees hierover meer in tip 2.

BOUWSTEEN 3: **Ons team**

Hoe is jullie team samengesteld? Zijn er diverse kwaliteiten samengebracht? Is er iemand goed in het begeleiden van het hele proces? Zijn er personen met groene vingers in het kernteam? Verken dat eerst met elkaar. Bekijk welke netwerken er al vertegenwoordigd zijn in dit kernteam. In tip 3 vind je meer informatie over de rolverdeling.

BOUWSTEEN 4: Onze doelgroep

Welke doelgroep hebben jullie op het oog? Als het goed is weet je aan de hand van de startgids hoe je buurt eruit ziet en wat mogelijke doelgroepen zijn. Hoe specifieker je de doelgroep benoemt, des te makkelijker is het om de tuin gericht te ontwerpen en een inhoudelijk aanbod aan te bieden. Concrete voorbeelden staan in tip 4.

BOUWSTEEN 5: Samenwerking

Ook erg belangrijk voor het succesvol ontwerpen van een Ontmoetingstuin is samenwerking met diverse partners. Bepaal met elkaar welke partners al deel uitmaken van je netwerk. Bekijk het voorbeeld van Nijmegen in tip 5 en maak een overzicht van mogelijke partners in je eigen woonplaats.

BOUWSTEEN 6: Middelen

Welke middelen heb je tot je beschikking? Heb je een vast budget dat je zelf mag beheren? Hoeveel tijd kun-

nen jullie als kernteam besteden aan het ontwerpen en aanleggen van de tuin? Neem tip 6 erbij voor praktische tips over startkapitaal en subsidies.

BOUWSTEEN 7: Communicatie

Hoe ga je communiceren over de Ontmoetingstuin in je eigen buurt of wijk? Hoe ga je erover communiceren in de kerkelijke gemeente? Wie benadert de burgerlijke gemeente? Tip 7 gaat hier uitgebreider op in.

BOUWSTEEN 8: Opbrengsten

Wat kan het opleveren als je een Ontmoetingstuin aanlegt? Bekijk hiervoor tip 8.

BOUWSTEEN 9: Evalueren

Het is belangrijk om wat je doet regelmatig te evalueren. Waar ben je als team trots op? Wat kan beter? Wat hoor je van je doelgroep? Plan hiervoor eens in het half jaar een sessie.

Tips bij de bouwstenen

TIP 1: Onze locatie

Bij de keuze voor dit concept moet er een geschikte locatie rond het kerkgebouw beschikbaar zijn. Verken met elkaar de mogelijkheden. Bezit de kerk grond wat grenst aan het kerkgebouw en nu niet effectief wordt gebruikt? Maar denk ook aan een strook gemeentegrond, een openbaar grasveld of terrein wat niet in gebruik is. Zoek uit wie de wettige eigenaar is en leg daar contacten mee. Verken met hen het idee voor eventueel gebruik van de grond door de kerk. Benoem zeker het effect wat een Ontmoetingstuin kan hebben op het vergroten van de leefbaarheid van de wijk of dorp en de bijdrage die het kan leveren aan mogelijkheden om onderlinge ontmoetingen te faciliteren.

‘Langs de achterzijde en zijkant van de Ontmoetingskerk lag een stuk gemeentegrond wat bestond uit grasveld en een strook met struikgewas. Na overleg met de gemeente Nijmegen bleek dat zij positief stonden tegenover het idee van de Ontmoetingstuin en hun volledige medewerking wilden verlenen. Wij hebben nu een participatiecontract gesloten. Dit houdt in dat de grond eigendom blijft van de gemeente Nijmegen. De grond is echter uit het maaiplan van de gemeente gehaald en de kerk is nu verantwoordelijk voor het onderhoud.’

TIP 2: Onze visie

Het verhaal van God en mensen dat doorgaat, mag juist ook buiten het kerkgebouw worden gezien. Het aanleggen van een Ontmoetingstuin kan daarin een rol spelen en op heel zichtbare wijze de kerk en de buurt met elkaar verbinden.

Het levert ook een bijdrage aan de leefbaarheid van de wijk; waar veel hoge flats staan en weinig mensen een tuin hebben kan een groene ontmoetingstuin een oase vormen temidden van veel beton. Het is een laagdrempelige manier om in contact te komen met mensen, om eenzaamheid op het spoor te komen en te verlichten. Daarnaast inspireert een Ontmoetingstuin naast de kerk tot nieuwsoortige activiteiten, die zonder tuin niet zouden zijn ontstaan. Het geeft ruimte tot gesprekken rondom zingeving en herdenken.

Er is bewust niet gekozen voor een moestuin-gedeelte, dat vraagt een heel andere manier van tuinieren. Daarnaast bestaat er al een complex met moestuinen in de wijk en zou dat niet aanvullend zijn.

Bespreek met elkaar als kernteam (zie tip 3) of dit herkenbaar is voor de visie die jullie hebben als kerk. Wat spreekt jullie hieruit aan? Of wat schuurt juist? Zou je de visie voor je eigen situatie nog willen aanpassen?

‘Je kunt op een andere manier aandacht besteden aan mensen die kwetsbaar zijn.’

TIP 3: Ons team

Om met dit concept aan de slag te gaan, is het goed als er allereerst een kernteam wordt samengesteld. Als het goed is, hebben jullie dat gedaan.

De taken van deze kerngroep zien er als volgt uit:

- Neemt het initiatief voor actie(s)
- Legt de relaties met de samenwerkingspartners en onderhoudt deze
- Maakt de begroting
- Is bezig met fondswerving
- Verzorgt de communicatie
- Maakt een tijdsplanning en houdt deze in het oog
- Is het algehele aanspreekpunt in de ontwikkeling van de tuin

Het is goed om met elkaar te verkennen welke kwaliteiten in dit kernteam bij elkaar zijn gebracht. Een procesbegeleider of kartrekker speelt een belangrijke rol in dit project. Is zo iemand aanwezig? Is er iemand die affiniteit heeft met groen en tuinen? Daarnaast is het goed om met elkaar in kaart te brengen welke netwerken er vertegenwoordigd zijn in het kernteam. Heeft iemand contacten met de burgerlijke gemeente? Denk ook aan mogelijke partners in samenwerking die beschreven staan in tip 5.

‘Ik ben bij het ontwerpen en aanleggen van de ‘Ontmoetingstuin’ vooral bezig geweest als procesbegeleider. Bij wijze van spreken heb ik nog nooit een randje vuil onder mijn nagels gehad. Het kernteam bestaat uit 5 personen. Na aanleg van de tuin hebben een aantal van hen ook weer plaatsgenomen in het schoffelteam.’

Als het proces in gang is gezet, is het goed om nog twee andere teams samen te stellen:

- Het schoffelteam:
Het is van belang om een groep te formeren die groene vingers heeft. Dat kan een samengestelde groep zijn van kerkleden en bewoners uit de buurt. Zij kunnen al actief zijn bij de aanleg van de tuin. Daarna zijn zij verantwoordelijk voor het wieden van onkruid en het sproeien. Kortom, het onderhoud komt voor hun rekening.

- Team inhoudelijk programma:
Een andere groep mensen wordt verantwoordelijk voor een inhoudelijk tuinprogramma. Dit inspiratie- en bezinningsaanbod kan zich richten op diverse doelgroepen. Bijvoorbeeld: een ritueel ontwerpen rondom de bevestiging van naambordjes aan de herinneringsboog, een thee met een thema organiseren die speciaal is afgestemd op een bepaalde doelgroep.

Bij het samenstellen van de verschillende teams is het van belang om te kijken hoeveel tijd een vrijwilliger beschikbaar heeft. Procesbegeleider zijn in het kernteam kost, vooral in de eerste fase, behoorlijk wat tijd. Denk aan tweeënhalf uur gemiddeld per week in het eerste jaar. Het scheelt daarbij wel als je de taken in het kernteam goed kunt verdelen. Een lid van het schoffelteam bijvoorbeeld kan met een paar uur per week klaar zijn, dat hangt natuurlijk wel af van het seizoen. Ook kan ervoor worden gekozen om hierin beurten per week te maken.

TIP 4: Onze doelgroep

Een Ontmoetingstuin is open en vrij toegankelijk voor iedereen in de buurt. Staan er veel flats in je buurt? Dan kan een Ontmoetingstuin de plek zijn waar men in het zonnetje neerstrijkt bij gebrek aan een eigen tuin. Is je kerk een uitdeellocatie van de Voedselbank? Voor de gasten een ideale plek om even met een thermoskan

koffie lekker op het bankje plaats te nemen. Komt de tuin te liggen langs een doorgaand fietspad? Dat kan uitnodigend werken voor een passant. Kortom, bedenk zelf welke mensen er in jouw buurt wonen, welke mensen je wilt bereiken, wie er nu al in jouw kerk komen of bij activiteiten die je nu al organiseert.

Daarnaast kun je als kerk zelf gebruik maken van de tuin. Het kan een plaats innemen in activiteiten die je al organiseert, maar een extra dimensie krijgen als het ook naar buiten wordt verplaatst. Bedenk voor welke concrete activiteiten die jullie al doen, de tuin een meerwaarde kan hebben.

‘Soms ligt er hier een zwerver op het bankje. Mensen in de buurt hebben soms argwaan, omdat de tuin altijd toegankelijk is. Maar wij delen die argwaan niet, we hebben nog nooit iets gemerkt van rommel of vernieling.’

TIP 5: **Samenwerking**

Rondom het ontstaan van de tuin is een netwerk nodig van mensen en organisaties die op de een of andere manier willen bijdragen; in denkwerk, financieel, in natura of met helpende handen. Bekijk in het voorbeeld van Nijmegen welke concrete partners allemaal een bijdrage hebben geleverd en laat je hierdoor inspireren. Zijn er partners bij die zich ook in jullie netwerk bevinden? Zijn er kansen om relaties te ontwikkelen? Maak hier een overzicht van. Welke ideeën komen boven na het lezen van het voorbeeld?

Bij het ontwikkelen van de Ontmoetingstuin in Nijmegen zijn de volgende partners van belang geweest; te verdelen in meedenkers, donateurs en medewerkers:

Meedenkers:

- Hortus Botanicus uit Nijmegen: vrijwilligers hebben waardevol advies gegeven bij het opstellen van het beplantingsplan (niet diefstalgevoelig, goede kwaliteit, let op continuïteit)
- Woningstichting Talis: dacht mee vanuit optiek van de leefbaarheid van de wijk

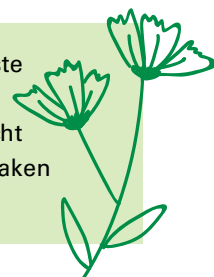
Donateurs (subsidie, bijdrage in natura, geldelijke bijdrage):

- Gemeente Nijmegen: veel bijdragen in natura. Egaliseren van de grond, afvoeren van groenafval, het leveren van stenen en banden en schenking van twee zitbankjes.
- Rotary Nijmegen: levering van hout voor een mooie boombank en bloembollen in het najaar.
- NL Bloeit: deed een insectenhotel cadeau voor in de tuin
- Het Cellenbroedershuis: gaf subsidie
- Monuta (uitvaartverzorger en verzekeraar): heeft subsidie verleend voor de herinneringsboog in de tuin
- Stichting Volksbelang 1895 heeft subsidieaanvraag gehonoreerd
- RingRing-actie leverde geld op voor de tuin
- Nijmegen als European Green Capital werkte stimulerend

Medewerkers:

- Pro college Nijmegen: leerlingen hebben de bestrating aangelegd. Een praktijkbegeleider was actief bij de groep betrokken en een docent was op afstand aanwezig.
- IVN natuureducatie Rijk van Nijmegen: cursisten in opleiding tot natuurgids hebben de hele tuin in één dag ingeplant.
- Beheerder van het aangrenzende wijkcentrum: maakte ruimte voor de opslag van tuingereedschap.
- WerkBedrijf Nijmegen: heeft hulp geleverd
- Wijkbewoners: bieden hulp aan om te komen wieden of een oogje in het zeil te houden.

‘We waren enorm blij met de enthousiaste docent van het praktijkonderwijs. Hij heeft veel praktische kennis ingebracht over het ontwerpen van tuinen en het maken van de begroting.’

Accepteer geen stekjes uit tuinen, hoe goed bedoeld mensen het ook aanbieden. Je weet niet wat voor onkruid er mee komt etc. Ga voor een goede kwaliteit planten!

TIP 6: Middelen

Om een Ontmoetingstuin te kunnen starten zijn mensen, ruimte en middelen nodig. Wat de mensen betreft, dit is uitgewerkt in stap 3. Over de locatie kun je meer lezen in stap 1. Hieronder richten we ons op de financiële middelen.

Geld

Om een Ontmoetingstuin te kunnen starten, is geld nodig. Bijdragen in natura zijn echter heel goed mogelijk. Zijn er mogelijkheden in het netwerk van gemeenteleden?

De burgerlijke gemeente kan veel bijdragen door het schenken van materialen of diensten. Het gesprek open houden op diverse plekken kan verrassende effecten hebben, er kan zomaar iemand vrijwillig beschikbaar zijn voor het ontwerpen van de tuin of het maken van de begroting.

Daarnaast is het effectief om de mogelijkheden voor subsidies te onderzoeken. Het vergroten van de leefbaarheid in de wijk, initiatieven rondom duurzaamheid en groen maken zeker kans om fondsen binnen te halen. Ook kan er binnen de kerk gezocht worden naar creatieve manieren om geld bij elkaar te brengen voor de aanleg van de tuin.

Situatie in Nijmegen: De totale begroting in Nijmegen ligt rond de € 20.000, daarin zijn giften in natura verwerkt. Op het moment dat men aan de uitvoering begon, was er een startkapitaal van €3000,- à €4000,- beschikbaar. Dit bedrag was bij elkaar gebracht door onder andere een oliebollenverkoop, subsidies en deelname aan de actie RingRing.

TIP 7: Communicatie

Houd bij de communicatie over je Ontmoetingstuin rekening met twee groepen met wie je communiceert: gemeenteleden die willen weten wat er namens de kerk wordt gestart én de mensen die je met een Ontmoetingstuin op het oog hebt.

Communicatie binnen je kerk

Als je een Ontmoetingstuin wilt gaan ontwerpen, is het van belang je gemeenteleden mee te nemen in het proces. Dat betekent allereerst dat je goed uitlegt wat het idee is en waarom je dit wilt. Verder kun je gemeenteleden laten meedenken over ideeën voor jullie tuin. Dat zorgt er voor dat meer mensen zich betrokken voelen. Organiseer hiervoor bijvoorbeeld een gemeenteavond of een bijeenkomst op een zondag na de kerkdienst.

Andere middelen om gemeenteleden te informeren zijn:

- Een moment voor, tijdens of na de dienst
- Zondagsbrief en of het kerkblad
- De website van de kerk

Ondanks alle communicatie kan er weerstand ontstaan: waarom zouden we geld steken in mensen die we vervolgens toch nooit in de kerk zien? Neem vragen en kritiek serieus. Bekijk waar je mensen tegemoet kunt komen. Het minste dat je kunt doen is begrip tonen en een goed antwoord geven.

Communicatie met de doelgroep

Natuurlijk wil je dat zo veel mogelijk mensen weten van het idee van de Ontmoetingstuin. Eenmaal begonnen met de aanleg is dat per direct zichtbaar voor de buurt en heeft de tuin aantrekkingskracht in zichzelf. Mond-op-mondreclame kan dan heel effectief zijn.

Maar voordat het zover is, is het goed om de communicatie gestructureerd aan te pakken. Communicatie is in elke fase van belang: bij het maken van de plannen, het ontwerpen, het aanleggen, het onderhouden van de tuin en het organiseren van activiteiten.

Maak eerst een overzicht van communicatiemiddelen die je kunt gebruiken en vervolgens ga je kiezen welke middelen voor jullie geschikt zijn. Die afweging maak je op basis van je doelgroep en van je eigen vaardigheden. Gebruikt je doelgroep social media? Zorg dan dat je daar te vinden bent. Leest jouw doelgroep trouw de lokale krant? Maak daar dan gebruik van. Hieronder vind je een rijtje met communicatiemiddelen, kies welke bij jullie past en bepaal hoe en hoe vaak je dat in wilt zetten.

In eigen beheer

- Posters en flyers
Bezorg je huis aan huis? Waar hang je op? In het tuincentrum of wijkgebouw?
- Nieuwsbrief
Frequentie? Hoe verzamel je adressen? Wat zet je erin? Verzend je digitaal of werkt een papieren versie beter in de buurt?
- Website
Maak een eigen website, dit verlaagt de drempel voor buurtbewoners aanzienlijk.
- Facebook, Instagram, Twitter
Wat deel je? Foto's van de aanleg? Bedankjes aan sponsors? Datum en tijd van programma's?
- WhatsApp
Werk je met een verzendlijst? Of gebruik je het vooral zodat mensen jou kunnen bereiken?

Beheerd door een ander

- Lokale krant
Stuur je een persbericht als er nieuws is? Of deel je je programma in de krant?
- Lokale radio en televisie
Kan er een radio-uitzending worden gemaakt over dit initiatief?

'Doe overal je verhaal! Dat heeft hier al meerdere keren verrassende personen opgeleverd die ook een bijdrage zijn gaan leveren. Het heeft ons ook enorm geholpen dat we als kerk als betrouwbare samenwerkingspartner bekend staan. Dat is iets wat we de afgelopen jaren opgebouwd hebben door bij verschillende actuele maatschappelijke problemen als kerk vooraan te staan!'

TIP 8: Opbrengsten

Voor een bezoekje aan de tuin wordt geen entree gevraagd, je kunt op deze wijze niet terugverdienen wat je in de aanleg hebt geïnvesteerd. Toch zijn er zeker niet-materiële opbrengsten te noemen:

Voor de kerk

Wat mogelijk eerder een grasveld was of een strook met dichte begroeiing, is nu een verlengstuk van het kerkgebouw geworden. Dat biedt mogelijkheden om bestaande of nieuwsoortige activiteiten in de tuin te organiseren. De tuin kan letterlijk en figuurlijk als inspiratiebron dienen.

Voor de buurt

De Ontmoetingstuin creëert een nieuwe laagdrempelige ontmoetingsplek in de wijk. Het is open en toegankelijk voor iedereen. Het verbindt op een uitnodigende en zichtbare manier de kerk met de buurt. Een mooie, laagdrempelige plaats om relaties aan te gaan. Met mensen vanuit de buurt, met kwetsbare mensen, met toevallige passanten. Kortom, het is een sleutel tot ontmoeting. En ontmoeting en het leggen van een relatie is een voorwaarde voor deelname aan andere activiteiten.

'We zijn ook benieuwd en hebben een open houding: wat of wie komt er door deze tuin naar ons toe?'

Wil je als gemeente van betekenis zijn voor de mensen in je dorp of wijk? Dan helpt 'Kerk in de buurt' je daarbij. Aan de hand van de praktische startgids kun je ontdekken hoe je buurt eruit ziet en wat past bij je gemeente. Daarna kun je één van de initiatieven kiezen om mee aan de slag te gaan in de buurt of je kunt een eigen initiatief vormgeven. Een aantal maal per jaar kun je andere kerken ontmoeten die ook Kerk in de buurt zijn. Kijk voor beschikbare initiatieven en actuele informatie over 'Kerk in de buurt' bijeenkomsten op www.protestantsekerk.nl/kerkindebuurt of www.kerkindebuurt.nl.

CONTACTGEGEVENS

Protestantse Kerk in Nederland

Website: www.protestantsekerk.nl/kerkindebuurt

E-mail: info@protestantsekerk.nl

Telefoon: (030) 880 18 80

Adres: Joseph Haydnlaan 2a, 3533 AE Utrecht

Kerkpunt

Nederlandse Gereformeerde Kerken

Website: www.kerpunt.nl

E-mail: info@kerkpunt.nl

Telefoon: (038) 427 04 80

Adres: Dokter Spanjaardweg 4b, 8025 BT Zwolle

Christelijke Gereformeerde Kerk

Website: www.cgk.nl

E-mail: diaconaat@cgk.nl

Telefoon: (0318) 582367

Adres: Ghandistraat 2, 3902 KD, Veenendaal